

Posudek vedoucího diplomové práce. Bc. Tereza Bruknerová:

Ozvěny národních ideálů v trilogiích Aloise Jiráska a Henryka Sienkiewicze

Po shrnutí i reflexi koncepcí nebo teorií historického románu, charakterizujících jeho žánrová specifika a vztah k dějepiscectví, se diplomantka zaměřuje na funkci mýtů i způsoby mytizace, na jejich ideové a legitimizační role v pohledu na dějiny i současnost národů (zde by bylo možná namísto zvážit, a to s přihlédnutím k pojetí novodobé mytologie v německé romantice a německém idealismu, také poeticko-symbolickou hodnotu mýtů v epické tvorbě 19. století). Ve snaze o komplexnější či názornější podobu práce diplomantka do ní také začlenila encyklopedický, někde ovšem poněkud výčtový, přehled vývoje žánru historického románu. Zhruba druhou polovinu práce pak tvoří rozbor a komparativní deskripce nejznámějších děl obou spisovatelů.

Celek diplomové práce považuji za ambiciózní a povětšinou zdařilou komparaci ideových východisek, politických mýtů i koncepcí národní historie, které autoři integrovali do syžetu svých próz. Přitom je nutné připomenout, že se diplomantka nezalekla konfrontace dvou osobností, jež se samy staly národními mýty, účastníky či symboly ideologických bojů nebo politických zápasů o výklad a „smysl“ národních dějin. S touto takřka samostatnou „historií“, resp. s tímto specifickým údělem obou autorů musela počítat, podobně jako s množstvím analýz a interpretací, které se na ně či kolem nich navršily. I ty se totiž postupně staly součástí událostí-fenoménů, které jejich díla pro čtenáře a národní společenství svého času představovala. Leccos ze závěrů diplomantčiny srovnávání, k němuž romány A. Jiráska a H. Sienkiewicze ostatně už ve své době vybízely, je sice delší dobu známo a tradováno (např. Jiráskův výrazně širší demokratismus projevující se v jeho dílech oproti Sienkiewiczově reprezentaci převážně „šlechtické republiky“), ale i tato a jiná obdobně (biografická aj.) relevantní fakta nemohla být ve výkladu pominuta.

Výrazné přednosti diplomové práce spatřuji v teoretických pasážích o různých přístupech k historickému románu, v široké znalosti jeho konceptů a teorií (včetně znalosti předních zástupců tohoto žánru), počínaje walterscottovským románem, který zaujímal stěžejní postavení ve výkladech G. Lukácse, formami romantického historického nebo historizujícího románu až po současné naratologické a sémiotické analýzy. Ale i přes toto zázemí, z něhož diplomantka vychází se synkretizujícím úmyslem, je zjevné, že hlavní oporou a východiskem, ovšem spolu s vědomím inspirativních zjištění a postulátů R. Barthesa nebo P. Ricoeura (dění a podíl samotného jazyka, literární narace v historiografii – tj. poměr epičnosti a dějin aj.), jsou jí především směry moderní historiografie, na prvním místě nová historie, zohledňující řadu faktorů a operátorů historiografických aktů. Proto jsou také stěžejními instrumenty při autorčinými popisech a analýzách tvorby obou spisovatelů koncepty jako „politický mýtus“ nebo „národní historický narativ“ ve spojitosti s vizemi „zlatého věku“ národních dějin, které v různé míře ovlivňují, rozvrhují i tvarují fikční románový svět, K tomu však bylo zapotřebí popsat a definovat,

Foucaultovými termíny řečeno, dobovou epistému – způsoby strukturování někdejších historiografických (romantizujících) diskurzů, podmiňovaných jak faktickými národními dramaty a tragédiemi, tak na ně reagujícími národními mytologiemi a ideologiemi, jejichž úloha i účinky bývají, jak známo, ambivalentní. Proto se T. Bruknerová zaměřuje zvláště na zrod a konstitutivní elementy sarmatského mýtu a poté mýtu husitského, na jejich konstrukci a (národně politický) význam tradovaný v historiografii a prodlužovaný fikčními světy.

K jisté asymetrii výkladů v práci, k nerovnoměrnosti rozvržení polské a české tematiky, přispělo výraznější soustředění na polský kontext, patrně i proto, že je nápadnější a také příkladně epický (romaneskní), k tomu navíc významně podporovaný zvláště idejemi „christianitatis antemurale“ a ideály rytířství. (K sarmatskému mýtu jen dodávám, že by bylo možné také přihlédnout k svého času známým hypotézám o archaických spojitostech mezi Sarmaty, Skyty a dávnými Slovany u frankofonního hr. Jana /Jeana/ Potockého, svým způsobem předchůdce P. J. Šafaříka, J. Kollára aj.). Na druhé straně oproti dobrodružnějšímu a v mnoha ohledech romantičtějšímu psaní H. Sienkiewicze (antitetické pojetí postav, dějů, národů, historie... jednolitější hrdinové, kult rytířství, lásky, nesmlouvavý, militantní patriotismus aj.) T. Bruknerová oprávněně a prostřednictvím detailních analýz vyzdvihuje odstíněnější a komplikovanější reprezentace u A. Jiráka, zvláště ženských hrdinek (viz postava Zdeny z Hvozdna – obdobně je tomu v trilogii *Bratrstvo*), stejně jako u českého spisovatele dokládá menší míru idealizace historických událostí a osobností.

Diplomovou práci Terezy Bruknerové doporučuji hodnotit známkou výborně.

V Praze 13. 1. 2020

Prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.